

mitus sequuntur, sicque excutitur omne liquidum, quod ingestum fuerat. Verum etiam, cum sæpe immeabilitas sanguinis sitis causa sit, diluens potus, parca simul copia sed frequenter ingestus, venis recipitur, sanguini miscetur, & valorum actione cum illo quasi conteritur & miscetur, sicque optime dividitur omne immeabile. Ubi vero magna simul aquæ copia sanguini per venas affunditur, non fiet tam facilis & æquabilis miscela, & brevi post per urinam aut sudores sæpe iterum expellitur de corpore, antequam vaporum actione intime cum sanguine permisceri possit.

Varia jam ad hunc numerum in Materia Medica habentur formulæ, secundum quas gratissimi potus ad sitim febrilem levandam concinnari poterunt.

2. Maximi momenti in febribus acutis curandis hoc monitum est. Siccantur enim & sanguinis immeabilitas imprimis tunc sitim sæpe faciunt: verum maximum discrimen a tali sanguinis dispositione in encephali, & pulmonum vasis metuitur. Dum ergo similes potus calidos ægri ore continent, fauces his colluant, humectantur sicca hæ partes, tepido vapore fovetur pulmo, imprimis si per nares calidæ aquæ vapor simul attrahatur. Verum etiam simul carotidis externæ rami, per has partes distributi, laxantur; adeoque impetus & pressio sanguinis a capitis interioribus avertuntur. Præterea humectatio harum partium pulcherrime sitim lenit. Unde & Celsus, uti ad §. 638. dictum fuit, dum a potu abstinere volebat febricitantes, os tamen eluendum iussit, ne nimia siti eruciarentur. Quantumcumque enim quis potaverit, si lingua & os internum sicca manserint, sitis manebit, simul etiam has partes sic fovendo laxantur venæ bibulæ, ut inhalare possint applicata liquida; & arteriæ exhalantes sic disponuntur, ut transmittere possint tenuis-

§. 641. **S**I vero valida sitis una comitetur summam debilitatem, tum vinosa, imo & sæpe spiritibus ditiora, prioribus (§. 640.) miscenda, propinanda tuto erunt.

Omnibus autem illis, quæ præcedenti paragrapho dicta fuerunt, magna aquæ copia miscetur sanguini. Si autem simul debilitas summa adsit, non poterunt debita vi pelli per vasa corporis ingesta liquida, unde vel obruetur debilis homo his, & summam patietur anxietatem, dum moles liquidi movendi adeo per hæc aucta fuit; vel ingesta aqua colligetur in cavis majoribus & minoribus corporis, & fiet hydrops, neque sedabitur tamen sæpe sitis, dum omnis aqua ingesta sic iterum e vasis exit. Omnium optimum est, tunc addere aquosis talem vini quantitatem, quæ refocillandis viribus convenit, neque interim nimio stimulo nocere possit: tuto enim febricitantibus vinum aqua dilutum dari posse in Comment. §. 605. 2. vidimus: verum in

NAUSEA FEBRILIS.

§. 642. **N**ausea irritum conatum vomendi significat cum idea horroris; causam ergo habet proximam fibrarum muscularium faucium, cesophagi, ventriculi, intestinorum, musculorum abdominalium leviolem convulsionem; hæc fit 1. ab acri, putri bilioso, in vacuum stomachum pulso, in fauces ascendente, utraque vellicante, & irritante, unde reliqua eosdem sequuntur motus: cognoscitur ex inedia, halitu putri, ore, lingua, faucibus fordidis; vel 2. oritur a lenta, viscida, fluctuante materie, quæ in iisdem locis natando vellicat; cognoscitur ex signis glutinosi prægressi (§. 69. ad 75.) aut 3. a ventriculo, cesophago, intestinis, & visceribus vicinis leviter inflammatis; quod scitur ex signis horum propriis; 4. tandem etiam a memoria rei, quæ olim assumpta similes nauseas creaverat; 5. denique & ab inordinato liquidi nervosi motu, undecunque excitato; cognoscitur delirio, spasmo, vertigine, tremore.

Nau-

Nausea diæsi sunt primum, quibus in navi ac inter navigandum stomachus langueret: deinde consuetudo obtinuit, ut vox ea quocumque modo sic affectis tribueretur (f), atque ob hanc causam videtur vomitus vel nausea Græcis dicta fuisse. Est autem conatus vomendi, sed irritus, ut *μὲν ναυία παρὰ τούτοις μόνον, οὐ μὲν ἐκκενωτοὶ γὰρ τὴν χυμὸν. Nausea enim vellicantur tantum, nullum vero humorem evacuantes, dicebantur Galeno (g).* Unde & Seneca, cum in navi fluctibus agitata, non assuetus his turbis, esset, dicit: *Nausea enim me, segnis hæc, & sine exitu torquebat: quæ bilem movet, nec effundit (h).* Sæpe quidem nauseam vomitus sequitur; & fere omnem vomitum aliquis nausea præcedit; proprie tamen loquendo nauseare dicitur homo, qui absque vomitu sequente irritum vomendi conatum sentit. Semper autem hunc vomendi conatum idea horroris comitatur, atque dum quis nauseat, omnes cibos & potus averfatur. Si quis famelicus in prandio medullæ ossium putrescentis, hepatis piscium corrupti, vel carnis putridæ pauculum tantum incautus devoraverit, nauseabit illico, & horrebit totus; donec vel vomitu excutiat illud corruptum, vel acidis ingestis corrigatur, aut diluenti potu abluatur.

Videtur nausea gradu tantum differre a vomitu: unde causæ omnes, quæ nauseam faciunt, si augeantur, vomitum producant; & vicissim causæ omnes, quæ vomitum excitant, si minuantur, nauseam pro suo effectu relinquunt. Cum ergo vomitus, uti postea §. 652. dicitur, sit violenta expulsio illorum, quæ ventriculo imprimis continentur, per convulsionem fibrarum muscularium faucium, cesophagi, stomachi &c. videtur & idem in nausea obtinere, sed remissione tantum gradu: adeoque causa proxima nauseæ erit levior harum partium convulsio, quæ irritationem ad vomendum quidem facere potest, validam tamen illam expulsionem contentorum ventriculi, quæ per vomitum fit, efficere nequit. Si homo sanissimus, immisso in fauces digito, linguæ radicem, velum pendulum palatinum, aut pharyngis initium tangat, mox nauseabit; & si simul hoc tempore manum abdomini admoveat, sentiet musculos abdominales jam moveri incipere a sola mechanica harum partium irritatione. Videndum jam est, quænam sint causæ remotæ, quæ leviolem hanc convulsionem harum partium, nauseæ proximam causam, excitare valent: atque hæc causæ commode in quinque distinctas classes distribuuntur, de quibus singulis seorsim agendum erit.

1. Frequens satis hæc nauseæ causa est: hepar enim, tantæ molis viscus, a sanguine allato sua fabrica secernit humores magna satis quantitate, atque illos per ductum excretorium in duodenum intestinum desert. Verum vacuo ventriculo pylorus patet, adeoque collectus in duodeno intestino humor ex pancreate, hepate, vesica fellea facilius, sola respirationis actione pressis his partibus, per laxum pylorum in ventriculum regurgitat, quam per intestinum jejunum, tot rugis clausum, transit. Unde etiam talis humor magna satis copia in ventriculo hominis sani, diu jejuni, colligitur, & sæpe eructatur; imprimis si pronus corpus incurvet. Semper autem tunc spumescens, subsalsus, leviter

Tom. II.

(f) Plutarch. Symposiac. Lib. VI. Quæst. 3. p. 654.
(g) De Locis Affectis Lib. I. c. 4. Charter. Tom. VII. p. 391.
(h) Senec. Epist. 53. p. 471.
(i) Aphor. 17. Sect. IV. Charter. Tom. IX. p. 142.

amarefcens in homine sano invenitur. Si jam bilis solito acrior, vel majori copia, in ventriculum sic deferatur, inde talis nasci potest irritatio, quæ nauseæ producendæ sufficiat; uti etiam si talis humor, ventriculo contentus, in fauces regurgitat. Cum autem bilis in putredinem ex sua natura satis pronata sit, & simul ad bilem, & alios humores in ventriculo cavo collectos, aer libere accedere possit, atque calor corporis interni huc conspiret; patet facile, putredinem hic brevi metuendam esse. Hæc videtur præcipua ratio esse, quare nimis diu jejulantibus appetitus pereat, & nausea oriatur. Ubi autem diuturna nimis stagnatione jam subputrida bilis cystica, vel per febriles æstus incensa & corrupta, huc defertur, facile patet, omnia hæc mala augeri debere. Interim tamen non requiritur, ad continuam & molestissimam nauseam faciendam, ut magna copia corruptæ bilis in his locis hæreat: mirabatur enim Sydenhamus (uti ad §. 634. dictum fuit) dum vomitorio dato expulsum materiam examinabat, illam nec mole valde spectabilem, nec pravis qualitatibus insignem fuisse: & tamen irritum vomendi conatum inde ortum fuisse in morbis, patebat evidenter; quia emetico exhibitio sedabatur omnis nausea. Cognoscitur vero, quod talis nauseæ causa in corpore adsit, inedia: nam simulac aliquid putridi in ventriculo hæret, illico omnino appetitus tollitur. Imo credo me observasse aliquoties, solam majorem copiam bonæ bilis in ventriculo fluctuantis inediam & nauseam fecisse, dum ad curandam topicam ventriculi debilitatem abdomen jejuno homini in lecto perfricandum iusseram pannis laneis calidis, accensi succini vapore penetratis. Cum enim rudius perfricaretur, incipit nauseare, vertiginosus fieri, & ab omnibus abhorrebat, donec post aliquot horas bilem evomeret, nec colore, nec aliis ullis attributis, a bile sana diversam: dum postea cavebatur, ne inter fricandum illa abdominis regio premeretur, ubi fundus bilis cysticæ infra hepatis limbum eminet, nihil mali percepti.

Si vero illud biliosum, in ventriculo hærens, in majorem corruptelam incipiat degenerare, tunc halitus putris simul adest, & amarus in ore sapor: unde & Hippocrates (i) cibi fastidium, & os amarefcens, pro signis habuit, quibus indicaretur rursus purgante opus esse. Raro autem accidit, ut diu aliquid corrupti biliosi in ventriculo hæreat, quin incipiant os internum, fauces, sed imprimis linguæ dorsum fordescere; ut alia occasione dictum fuit in Commentariis §. 85. ubi de effectibus alcalini spontanei in primis viis agebatur.

2. Naturali lege primæ viæ ab ore ad anum usque muco obliniuntur, qui & lubricitatem internæ superficiei harum partium conciliat, & simul illam defendit, ne ab asperis corporibus deglutitis, vel ab acrioribus ingestis, tam facile lædi possit. Mucus ille, postquam his visibus inservivit, sensim detergitur, & imprimis saponacea bile dividitur, atque tandem cum fecibus per alvum exit. Ubi vero mucus ille solito tenacior est, aut bilis inertior fuerit aut parcius, sensim accumulatur, ventriculum gravat, & fluctuatione irritat; sicque nauseam parit molestam, & sæpe satis diuturnam. Malum hoc satis familiare est literatis, imprimis provestio-

S 3

ris ætatis: dum enim sedentariam nimis vitam agunt, respirationis actione minus moventur viscera abdominalia, bilis iners fit, & sæpe ita inspissatur, ut ex cystide sua per angustum ejus collum vix exire possit: simul etiam fenes mucosi magis sunt, cæteris paribus, quam juvenes. In multis etiam hominibus sic disponitur interna primarum viarum superficies, uti fere observatur fieri in catarrhosis; quibus ingens copia mucii quotidie naribus emungitur, faucibus excreatur, vel ex pulmone pertussim educitur: unde sæpe ingens copia mucii in primis viis colligitur. Idem fieri poterit a glutinosis nimis cibis ingestis, imprimis si simul debilior ventriculus, & inertior bilis fuerit. Sive jam mucus ille faucibus vel œsophago adhæreat, sive in ventriculo fluctet, similem fere effectum habet, ac si plumula, per has partes mota, continuo irritatio fieret; unde nausea perpetua oritur, quamdiu ille mucus in his locis manet. Forte & idem obtinet, si in intestinis, imprimis superioribus, nimius mucus adhæreat: videmus enim intestina irritata per vulnera, inflammata, suffocata in herniis, nauseam & vomitum facere. Similis nausea observatur etiam nasci a vermibus per hæc loca reptantibus, sola tantum mechanica irritatione harum partium. Cognoscitur autem talis nausea, si prægressæ fuerint illæ causæ, a quibus constat mucum accumulari in primis viis; & simul observentur in corpore tales effectus, qui a viscida lenta tali materia fieri solent: de quibus omnibus, paragraphis hic citatis in capitulo de morbis a glutinosis spontaneo ortis, dictum fuit. Simul apparet hoc malum oppositum penitus esse illi, de quo præcedenti numero dictum fuit; nam nausea, a lento mucu producta, sæpe feliciter curatur amarum & biliosis remediis, absinthio, centauro &c. imo & bilis ipsa ex sanis animalibus desumpta pulchre prodest, quæ omnia nauseam, ab acri nimis vel subputrida bile ortam, auferent potius.

3. Si blandus mucus fluctuatione sua sic possit irritare has partes, ut convelli incipiant, sicque nauseam, imo & vomitum quandoque excitent, merito idem expectatur ab illa irritatione, quæ a levi etiam inflammatione harum partium fit: & observationes practicæ hoc confirmant, uti postea patebit, quando de morbis inflammatoriis harum partium dicetur. Forte etiam, irritatis per inflammationem his partibus, major copia mucii fecernitur in iisdem: sic enim videmus, dum inflammatorius tumor fauces occupat, incredibilem copiam mucii in his locis colligi, & continuo per os excerni. Verum etiam vicina viscera, imprimis quæ ventriculo accumbunt, leviter inflammata, similem nauseam facere possunt, imprimis si a tumore harum partium ventriculus prematur. De hepatis inflammatione agens Galenus (K) monet, appetitum delatum, nauseam, vomitum, hunc morbum comitari, additque, omnia hæc potius adesse, dum hepatis cava pars inflammetur, quam si in convexa parte id fieret: Facile autem patet, a pancreate, lienæ &c. inflammatis ob eandem rationem nauseam nasci posse. Signa autem, quæ docent, hanc nauseam causam adesse, petenda sunt ex historia illorum morborum, qui ab horum viscerum inflammatione pendunt; de quibus postea in morbis acutis febrilibus agendum erit.

4. Maxime mirum hoc videtur, interim tamen

verissimum est, quod a sola mutata cogitatione nausea nasci possit. Alia occasione dictum fuit (vide Commentaria §. 104.) mirabilem hanc in mente proprietatem obtinere, quod possimus ideas cogitatas affigere signis quibusdam arbitrariis, inter quæ signa & ideas cogitatas nulla omnino similitudo est: uti dum v. g. paucis literis adunatis excitantur in nobis ideas, quas dudum antea habuimus, & quarum ne quidem vestigium sæpe in nostra memoria remansit. Illud obtinet & in animi affectibus, qui sæpe nobis etiam invitis renovantur, a similibus causis. Idem jam de nausea verum est: probe memini, me postquam per plures dies foliorum fenæ cum tamarindis decoctum sumiseram, ut artificiali diarrhoea gravem ophthalmiam curarem, postea adeo fastidivisse hoc remedii genus, ut diu nequidem aliis præscribere potuerim, quin horrem totus & nausearem. Dum ante multos jam annos in pago suburbano incederem, sanissimus & optimo valens appetitu, mala fortuna ingentis Molossi, aquis suffocati, tumidum abdomen crepuit, quod illico tantam expiravit mephitim, ut & omnis appetitus deleteretur illico, & pessime nausearem. Postea, dum ad eundem locum veniebam, quamvis nihil tale cogitanti sæpe subito rediit pessimi illius fætoris memoria; neque sine horrore & nausea, quamvis leviori. Credo, unumquemque fere quandoque in se ipso expertum fuisse, quam facile nausea ex sola memoria rei, quæ antea illam excitaverat, redeat.

5. Hysterics mulieribus, & viris simili mobilitate generis nervosi præditis, sæpe ab hac sola causa nausea fit. Imo etiam & in aliis, quibus firmior totius corporis compages esse videtur. Sic robusti sæpe homines, modo non astheti fuerint, navis in mari agitationem ferre diu nequeunt, quin vertigo oriatur, & paulo post nausea, dein & vomitus. Pluribus, si retrogradi in curru vehantur, idem accidit; uti etiam a celeri corporis in gyrum rotatione. Notavit Sydenhamus, quod quamcumque partem corporis invaserit inordinatus ille spirituum tumultus, symptomata statim talia producat, quæ illi parti competunt. Non mirum ergo, si in ventriculum vel intestina morbi hujus impetus detonet, nauseam & plura alia mala, his partibus propria, nasci posse. Præterea mirum commercium inter ventriculum & encephalon intercedit; unde, hoc turbato, facile nausea & vomitus sequuntur; uti in vulnerum capitis historia patuit. Ob hanc causam videtur etiam nausea nasci quandoque, dum validis admodum animi affectibus turbantur homines. Neque refert, undecumque excitetur inordinatus ille liquidus nervosus motus, nam & in distis sæpe a ventriculo corporis locis, dum nervi irritantur, nausea fit. *Helmontius (L) emturus villam obambulat insigni cum appetitu; tum fortuito distortis pedem, lapsus est, rigor statim obvenit, cum nausea, vomitu, & suffocato edendi priore appetitu: mox vero distortum pedem & semidistocatum reposuit: atque eodem instanti redditus est ipsi appetitui pristinus, cessataque est nausea.* Cognoscitur jam hæc nausea causa, si signa doceant nervos in quadam corporis parte irritatos esse vulnere, distractione &c. Uti etiam si cognita agri temperies talis sit, ut nimia in toto systemate nervoso irritabilitas adsit; unde facilis spirituum &c. & omnia, quæ inde pendunt, mala nasci poterunt. Limpida urinæ proflu-

fluvius si simul adsit, paroxysmi hysterici aut hypochondriaci certissimum signum, uti in Commentariis §. 633. dictum fuit, nullum dubium manet, nauseam in tali ægro præsentem ab inordinato liquidi nervosi motu procedere. Imprimis vero si delirium, spasmus, vertigo, aut tremor denotent, functiones illius visceris, sive omnes nervi pendunt, cerebri nempe, turbatas esse. Notandum tamen hic est quam maxime, certissimis observatis constare, sordes, sive ante febrim existentes in ventriculo, vel vicinis visceribus, sive febris tempore & per febrim ipsam natas, & hic collectas, miro modo turbare posse omnes cerebri functiones, &

§. 643. **S**I diu manet, producit inedia, abstinentiam a potu, & a medicamentis, dein vomitus, & quæ hinc produci possunt mala quam plurima, quorum præcipua debilitas, acrimonia alcalina putrida, siccitas.

Postquam intellectum fuit, quid nausea sit, & a quam diversis causis producat, sequitur consideratio illorum effectuum, qui a nausea metuenti sunt, si diu maneat; levis enim & paucis temporibus durans nausea non multum mali faciet, & facile tolerabitur. Omnia vero mala, quæ a diuturna nausea fiunt, pendunt ab eo, quod nec cibo, nec potu possit refici corpus, quamdiu nausea manet; ab omnibus enim tunc semper abhorret ægri; & simulque ob eandem rationem nulla omnino medicamenta assumi poterunt. Verum in homine sano, nisi ex cibo & potu ingestis per vim vasorum & viscerum mutatis restituatur illa, quæ inevitabili vitæ & sanitatis effectum quotidie pereunt de solidis & fluidis corporis partibus, nascitur debilitas; & omnes nostri humores, post abstinentiam a cibo & potu

sæpe deliria, vertigines &c. producere. Adeoque, licet hæc symptomata doceant cerebrum affici, tamen sæpe causa omnium malorum non hæret in cerebro, sed in ventriculo; tuncque illa curatio, quæ compescendo inordinatum liquidum nervosum motum agit, non sufficit, sed requiritur evacuatio sabarræ hujus in ventriculo hærentis per emetica, vel purgantia. Videantur illa, quæ in Commentariis §. 229. dicta fuerunt de mira efficacia quorundam venenorum, quæ omnes cerebri functiones pessime turbant, quamdiu in ventriculo manent. Quædam adhuc circa hanc rem dicenda erunt postea, ubi de Delirio Febrili agetur.

per viginti horas, sibi relicti in quiete, & calore, vel etiam si valide moventur, in putredinem vergunt; uti ad §. 80. ubi de morbis ex alcalino spontaneo agebatur, demonstratum fuit: nascetur ergo, si nausea diu duret, acrimonia alcalina putrida. Cum autem per insensibilem perspirationem, & alias excretiones, continua fiat liquidissimæ partis humorum jactura, neque potu restituatur illud perditum, exsiccabitur corpus. Facile autem patet, omnia hæc mala augeri, si febris nauseam comitetur, cum per febrim ipsam (vide §. 587.) liquidissima exprimentur, & reliqua incrementa. Numquam ergo vilipendi debet hoc symptoma febrile, sed subitam medelam poscit. Quomodo autem hæc fieri debeat, sequenti paragrapho dicetur.

§. 644. **S**istitur ex prima causa orta (§. 642. Num. 1.) usu acidi, falsi, aquosi potus, cibi, medicamenti; tum simili leni purgante exhibitio; & acido-austeris roborantibus fibras; aut, si his non cesserit, vomitorio dato. Quæ vero ex secunda causa (§. 642. Num. 2.) fit, illa tollitur, diluendo, attenuando, purgando, vomitum excitando. At si ex tertia ortum duxerit (§. 642. Num. 3.), tum non cedit, nisi illis morbis curatis, juxta descriptionem postea in his secuturam. Quarta species, oblivione, & vitiatione similium aboletur. Quinta autem per austera, quietem, narcotica, aquam frigidam.

Cum ex illis, quæ §. 642. dicta fuerunt, constitit, a tam diversis causis nauseam nasci, patet facile, nullam generalem curam dari posse, quæ omnibus nauseæ speciebus conveniat; sed sollicite indagandum esse per signa ibi tradita, a quam causa nausea ortum duxerit; & deinde causæ sic cognitæ debita curatio adhiberi poterit.

1. Ubi ergo ab acri putri bilioso, in ventriculum pulso, nausea fit, illa tolli nequit, nisi illud biliosum hic hærens expellatur; vel sic emendetur per idonea remedia, ut non amplius nocere possit. Notum est, omnem putredinem acidis & falsis caveri posse, & sæpe multum emendari illam quæ jam facta est. Omnium ergo optimum est in tali casu, ut cibi, potus, medicamenta ex acidis parentur; vel & talibus, quæ promptissime calore corporis acefcunt sponte sua. Gratissimi ergo illi potus, qui §. 640. ad sitim febrilem commendati fuerunt, hic conducunt pariter: per hos enim diluetur illud biliosum; & cum sæpe simul tenacitatem habeat, qua ventriculo ahæret, per saponacea illa ex melle, aceto, succis fructuum horæorum, illorumque syrupis aut sapis parata remedia, sic dividetur & attenuabitur, ut facilius dilui & expelli postea possit, si hoc requiratur. Simul etiam per eadem emendari poterit incipiens putredo illius biliosi.

Cibi gratissimi ex avena, hordeo, acetosa, succo citri, vini modica quantitate addita, lacte ebutyrato, pomis acidulis &c. parari poterunt. Tales autem cibi & potus medicamenti vices gerere possunt, quamvis tamen eidem scopo pulcherrime inserviant gratissima remedia ex rob sambuci, ribesiorum, berberissæ &c. addito nitro, & spiritibus acidis fossilibus ex nitro, sale marino, vitriolo, sulphure arte chemica paratis, tali quantitate, quæ saporis gratiam his remediis conciliet, neque interim nimia acrimonia ventriculum lædere possit. Iidem spiritus acidi, alcoholi uniti diuturna digestionem aut repetita cohobatione, acidum oleosum remedium exhibent satis blandum, quod tamen efficacissime omni putredini resistit, & grata fragrantia languentem ventriculum mire reficit. Adeo autem conveniunt hæc in tali casu, ut ægri, licet quævis alia fastidiant, illa tamen ferant, imo sæpe & spontaneo appetitu avidissime expetant.

Simul autem hic conducunt talia remedia, quæ & blando acido putredinem domant, & leni stimulo sic irritant simul primas vias, ut absque ullis fere turbis per alvum pellatur illud biliosum. Cremor & crystalli tartari, tamarindorum pulpa, oxymel simplex &c. præcipuum hic locum obtinent; possuntque vel sola exhiberi, vel prioribus remediis

(K) De locis Affectis L. V. c. 7. Chart. T. VII. p. 456.

(L) In Capitulo Pylorus Reflor Num. 20. p. 184.

admiseri. Cum autem per nauseam, imprimis si diuturnior fuerit, debilitetur ventriculi robur, proderunt & talia remedia, in quibus una cum acido adest illud austerum, quod prudenti usu adeo roborat solidas nostris corporis partes (vide §. 28. 4.) Mira hinc Cydoniorum, Diamoron Nicolai in officinis dictum, quod ex austero immaturorum mororum succo cum melle cocto paratur, granatorum succus, mespila &c., & quæ ex illis parantur in officinis remedia varia, adeo laudantur.

Ubi vero vel tanta copia est corruptæ bilis, vel adeo intensa jam ejus malignitas, ut his emendari nequeat, sed a quovis assumto, quantumvis gratum etiam fuerit, augeatur nausea; nihil superest, quam ut vomitorio dato sursum expellatur. Interim tamen raro vel nunquam nocere poterit, illis, quæ modo laudata fuerunt, prius exhibitis, tentare curam, cum & putredo metuenda hic per illa cohibeatur, & illud biliosum sic attenuetur & diluatur, ut postea per emeticum minori molestia expelli possit. Probe memini, cum post fervidissimam ætatem febres biliosæ epidemice grassarentur, in quibus molesta nausea & vomitus fere semper aderant, me aliquoties dedisse statim vomitorium absque multo levamine, ubi autem per unum alterumve diem oxymelle, vel similibus, magna copia aqua dilutis, usus fueram, sponte sæpe vomitus excutiebat corrupta bilis, instar glutinis fere spissa, vel leni vomitorio, secunda vice exhibitio, facile expellebatur. Leniora tamen vomitoria hic tantum profunt, ne a validioribus febrilis imperus augeatur, qualia ex oxymelle scillitico, radice ypecacuanha &c. parari possunt: quæ etiam minuta dosi tenellis infantibus tuto exhibentur. Sydenhamus (*m*) qui solis fere antimoniatis emeticis usus fuit, fatetur se debuisse abstinere emeticorum usu in junioribus, quamvis indicatio curatoria illa posceret, quia metuebat in tenella ætate infelicem eventum. Maxime prodest simul, si post singulos vomitus aquæ tepidæ uncia aliquot potentur, vel similis tenuis liquidus; sic enim minori molestia vomunt ægri, & abluunt pulcherrime ex ventriculo omne illud biliosum. Finita emetici operatione, datur lene diacodiatum, ut excitatus per hæc remedia tumultus sopiatur (*n*). Solo emetico hæc lege dato se nauseam in febribus felicissime curare potuisse, testatur Sydenhamus: & semper tuto hoc fit, modo constiterit, nihil inflammatorii in vicinis visceribus adesse, & nullus metus sit, ne diuturna cacochymia, vel latentibus vomitis, corrupta viscera validos illos concussus, qui inter vomendum sunt, fere nequeant. Facile enim patet, inflammata loca, ruditer sic agitata, gangræna affici posse: & si, v. g., in hepate corrupto vomica adstet, quæ pessimam nauseam facere solet, dato vomitorio, sæpe lethalis hypercatharsis sequitur: dum tabescent hepar, convulsis diaphragmate & musculis abdominalibus validissime prematur, & sic sæpe rumpitur. Talem casum se vidisse hac occasione auditoribus suis dicebat Celeberrimus Boerhavius, dum mercatori in hac urbe, qui dudum cum lenta febricula, & colore subicterico, hepatis male affecti signa habuerat, dabatur lene vomitorium ad nauseam molestissimam curandam: quo facto sursum & deorsum sevacuabatur quidem magna copia ichorosa corruptæ flavæ materiæ, sed absque levamine; & manebat funesta hypercatharsis cum animi deliquis, sicque paucis diebus elapsis moriebatur. In cadave-

(*m*) Sect. I. §. 4. p. 88. (*n*) Ibidem p. 87.

re hepar in tota sua substantia fere consumtum, & ichore putrido plenum, inventum fuit. Postquam autem per vomitorium excussa fuit saburra, acida austera illa remedia, de quibus modo dictum fuit, pulchre profunt, ut per hæc diuturna nausea & vomitu debilitatum ventriculi robur restituantur.

2. Si vero signa docuerint, lentam & viscidam materiam, in ventriculo aut vicinis locis fluctuantem, esse nauseæ causam, hæc pariter tollenda erit. Verum sæpe tanta tenacitas est in hoc muco, ut nec vomitoriis nec purgantibus se averri facile patiatur, nisi prius dilutus & attenuatus fuerit. Aqua omnem mucum in nostro corpore præsentem solvit & diluit, imo tenacissimæ ex narium mucu concretæ lemæ sola maceratione in aqua tepida parvas solvi possunt. Verum in illis hominibus, quibus mucosa talis colluvies adest, debilis semper ventriculus, & flaccidum corpus vix impune fert magnam aquæ tepidæ diluentis copiam; hinc sapone Veneto, bile inspissata sanorum animalium, salibus alcalinis ipsis quandoque, amaris biliosis & aromaticis medicamentis, qualia sunt absinthium, centaureum minus, gentiane aut helenii radices, conamur solvere tenax illud glutinosum; & simul emendare debilem & frigidam ventriculi in his hominibus intemperiem. His factis tuto & facile per purgantia vel vomitoria expellitur mucosa hæc saburra, jam soluta & mobilis reddita. Præ reliquis hic commendatur oxymel illud scilliticum, apud veteres Medicos tanti nominis remedium, quod penetrabili amarore scillæ omne pituitosum lentum fundit & dividit, & parum majori dosi assumtum solutam pituitam expellit, vomitum excitando. Alia etiam vomitoria & purgantia eidem scopo inservire possunt, qualia plura recensentur in Materia Medica ad hunc numerum. Raro enim aliquid periculi ab evacuandis in hac nauseæ specie metatur. Ubi tamen mucosa talis cacochymia omnem sanguinem infecit, aliquando accidit, in cerebri ventriculis similem materiam sensim incipere accumulari, unde stupidi, hebetes, obliviosi, lethargici, tandemque & apoplectici fiunt. In illo autem casu periculosus sæpe esse posset emeticorum usus: illo enim tempore, dum vomit homo, videmus omnes humores majori impetu & velocitate versus caput tendere; hinc tunc facies tumet, rubent oculi & lacrymantur, sibilus sæpe in auribus percipitur, & vertigo. Ubi ergo encephalon lenta & viscida cacochymia obrui incipit, per vomitum majori impetu & copia huc pressi humores lethalem possent facere apoplexiam; adeoque tutius per purgantia tunc evacuatio viscidæ illius materiæ obtinebitur.

3. Summa animi attentione semper inquirendum est, an vel ex genio epidemici morbi tunc regnantis, vel ex signis in ægro observandis, constet inflammationem ventriculi vel vicinorum viscerum nauseæ causam esse. Dolor harum partium cum febre continua, & pulsu duro, merito inflammationis suspicionem faciunt. Emeticum in tali casu datum summa damna facere nemo dubitat: validis enim illis concussibus idem his partibus inflammationis accidit, quod fieret, si quis manum inflammatam valide perfricaret, summus enim inde dolor & gangræna brevi sequerentur. Sola ergo inflammationis cura generalis per venæ sectionem purgantia antiphlogistica, diluentia &c. tunc conducit; simul adhibitis illis cautelis, quas varietas partis affectæ requirit.

quirit: de quibus omnibus postea in morbis inflammatoriis harum partium dicetur. Sydenhamus, magni Hippocratis exemplum secutus, candide fatetur, se in tali casu errasse. In nobili enim fœmina, sanguinæ temperiei & in ipso ætatis flore, videbat una cum febre ardente importunum vomitum, quem emetico dato se toties curasse cum novisset, præmissa prius sanguinis missione, vomitorum dari iussit: verum sequenti die alvum ægræ profluere cum intelligeret, statim vidit, nocuisse vomitorium, quod alio in casu, ubi a bilioso corrupto nausea fit, diarrhœam futuram certo præcavet, & præsentem tollit. Mutata hinc fuit mendendi methodus, sed in cassum; periit enim ægra circa decimum quartum morbi diem: Cum autem infelici hoc eventum percussus anxie evolveret omnia, quæ in deventu hujus morbi observaverat, conclusit, inflammationem hunc morbum fuisse. Summus enim ardor etiam post iteratam venæ sectionem remanserat, sanguis emissus pleuriticorum sanguini similis fuerat, tussis aliqua, & obscuro quidam in partibus vitalibus dolor aduerant; tempestas anni illa erat, quæ finem veris & initium ætatis complectitur, morborum inflammatorum maxime ferax; & pleuritides eodem tempore populariter grassabantur. Unde postea eundem morbum, quo plurimi corripiebantur, pleuritidis instar curavit sanguinis missionibus, diluentibus &c. & quidem felicissime (*o*). Felix ille, qui commissum errorem illico detegere novit: errare enim humanum est, adeoque omnibus commune; sed errorem cognoscere & corrigere statim, non nisi consummatis in arte Medica viris datum esse nemo ambigit.

Quarta species oblivione &c. Nihil enim hic in corporis solidis vel fluidis partibus mutatum est, & sola cogitationis mutatio nauseam fecit. Sola ergo oblivio illius rei, quæ olim nauseam excitavit, & sollicita evitatio omnium illorum, quæ illius nauseosi memoriam refricare possunt, omnem hic curam absolvunt. Sic enim sensum deleri solet hæc impressio, vel saltem eo usque debilitari, ut licet diu postea occurrant talia, quæ nauseosi memoriam renovant, tamen inde vel nulla, vel levior longe, nausea redeat.

Quinta autem &c. Solus enim inordinatus liquidus nervosi motus nauseæ causam præstat; hinc ille compepsi debet: cui rei narcotica omnium efficacissimam medelam exhibent; de quorum usu videantur illa, quæ in Commentariis §. 104. 202. & 229. dicta fuerunt. Cum autem plerumque nauseam ab hac causa ortam vertigo comitetur, vel præcedat, atque vertiginosi nullum fere motum corporis fere possint absque augmento vertiginis, patet, quietem his imprimis conducere. Monuit Sydenhamus (*p*), dum in hysteriis vomitiones enormes curare tentaret, se dedisse narcoticum, forma potissimum solida, vel tam parca quantitate liquidum dilutum, ut ventriculorum quasi obliuati tantum, neque possint vomiti. Interim monebat simul, ut assumto narcotico statim conquiescerent, ac imprimis caput immotum tenerent, quia vel levissimus capitis motus, præ reliquis omnibus, vomitum provocabat. Ut autem debilis in his plerumque, & nimis facile mobilis, ventriculus firmeretur, austera remedia, quæ debiles nimis & laxas fibras tam pulchre roborant (vide §. 28. 4.) conveniunt; ut etiam aquæ frigidæ potus. Frigore enim accedere e-

lementa nostrorum solidorum ad se mutuo, & augeri eorundem inter se cohesionem, novimus. Præterea omnia illa, quæ ad curandam nimiam debilitatem fibrarum, vasorum & viscerum §. 28. & 47. commendata fuerunt, hic summum usum pariter habent; non quidem adeo ad tollendam nauseam præsentem, verum per hæc sic firmatur totum corpus, ut non tam facile postea a levibus sæpe causis afficiatur; adeoque futura nausea præcavetur. Inordinati enim illi motus liquidi nervosi in robustis, & quotidiano labore exercitatis hominibus non observantur; sed in tenellis fœminis, & viris sedentariam vitam degentibus, maxime familiares sunt.

Evacuationes autem per emetica vel purgantia fere semper hic nocent; quia non hæret in corruptis humoribus morbi causa, sed tantum a perturbato spirituum motu pendet. Quotidiana autem observata docent, hystericas fœminas, & viros hypochondriacos, illico suis paroxysmis corripit, si valida evacuationes prægressæ fuerint. Interim tamen negari nequit, a solo inordinato spirituum motu miras mutationes, & subitissimas quidem, in liquidis nostri corporis fieri posse. Si enim mari non assuetus homo, quamvis sanissimus, in navi feratur, incipiet nauseare plerumque, paulo post contenta ventriculo evomet, dein bilem; atque postea, molestissimo vomendi conatu, bilem ob saturatum viridem colorem æruginosam dictam exprimet. Hæc tamen bilis non præexistit talis in hoc homine; sed perturbatis insolita navis agitatione spiritibus sic mutata fuit. In hominibus ex alto in caput delapsis sæpe ipso momento bilis æruginosa evomitur, licet sanissimi antea fuerint, uti in vulnere capitis historia dictum fuit. Voluit quidem Sydenhamus (*q*), adeo lubricam esse & evanidam colorum speculationem, ut nihil certi ex illis de corporum, in quibus apparent, natura queat deprehendi; atque ut hoc probaret, chemie præstigia adducit, qui, sola miscela corporum inter se, miras colorum varietates producere noverunt. Tamen hoc videtur verum esse, quod, si ab inordinato spirituum motu sic mutetur bilis, ut æruginosa facta circa præcordia fluctuet, nausea manebit, quamdiu talis bilis ibi hæret. Vidi sic quosdam, qui nausea & vomitu pessime afflicti fuerant, dum navi vehebantur, in terram delatos adhuc male se habuisse, donec leni emetico expelleretur illud, quod in ventriculo hærebat molestum. Agnovit etiam hanc rem Sydenhamus (*r*), dicens: *Quamvis autem satis pateat, originarium hujus morbi fomitem in humoribus nullatenus stabulari, fatendum est tamen (quod res est) spirituum æruginosam illam, cui morbus debetur, humores putridos in corpore coacervandos ignere &c.* ideoque etiam hysteriicorum affectuum curationem ab evacuandis auspiciabatur; si nempe signa docerent, faculentam humorum colluviem in visceribus adesse. Ubi vero dolores atrociores, vomitus, diarrhœæ &c., nullas inducias ferebant, anodyno inordinatos spirituum motus compefcebant illico; & postea, sedatis his turbis se ad curam radicalem hujus mali accingebat. Patet ergo, evacuationia non curare quidem primariam nauseæ, de qua hic agitur, causam; imo, si valida fuerint vel sæpius repetita, nocere; prodesse tamen aliquando, dum collectos per turbas illas spirituum humores eva-

(*o*) Sydenham. Sect. II. cap. 148. &c. (*p*) In Dissert. Epist. pag. 528.
(*q*) In Dissert. Epistolari pag. 497. (*r*) Ibidem pag. 504.

quant: imprimis si, finita horum operatione, anodyno dato compescantur excitati per hæc evacuan-

§. 645. **H**inc intelligitur, cur in acutis, ubi nausea, purgatio initio data, ut & emetici cum, adeo proficit, & in quo acutorum genere? Cur ægri acutis cum febribus conflictati adeo horreant pinguia, carnosa, ova, pisces, & contra appetent aquam, acida, fructus horæos, frigida? Cur, nisi nausea superetur, nihil ægro profint medicamina? Cur sæpe hoc symptoma incurabile sit? Cur tales morbi tandem fere cum subito, insolito mirabili appetitu, secedant?

Ex hæcenus dictis de nausea patet ratio sequentium.

Cur in acutis, ubi nausea &c. Quia in his morbis tam sæpe a corrupto acri bilioso in ventriculo, vel vicinis locis, stabulante perpetua nausea fit, & manet, quamdiu ibi hæret illud corruptum; imo mora, aeris accessu libero ad hæc loca, & aucto per febrem calore, quotidie in pejorem malignitatem degenerat: unde vomitus, vel postea putridissima diarrhoea oritur, funesta sæpe, dum morbi progressu fractis ægrorum viribus valida talis evacuatio ferri nequit. Unde si in initio morbi illud putre biliosum emetico expellatur, vel purgantibus per alvum deturbetur, omnia hæc mala præventur. Omnium autem frequentissime hæc methodus proficit in febribus acutis autumnalibus, quæ post fervidissimas ætates, exarsata & incensa aeris caliditate, epidemice grassari solent; quæ fere omnes continuæ remittentes sunt, & ex intermittentiis geminatis paroxysmis constant, & frequenter, fracto harum febrium impetu, in intermittentiâ clafsem se recipere solent. In acutis vero inflammatoriis, quales sunt plerumque illæ febres continuæ, quæ vere jam adulto, vel ætate incipiente, grassari solent, falleret hæc methodus frequenter, quia nausea, hæc febres comitans, sæpius ab inflammatione ventriculi, vel vicinarum partium originem ducit; unde tunc, a vomitoriis imprimis, omnia in pejus ruunt: uti patuit ex illis, quæ ad numerum tertium præcedentis paragraphi dicta fuerunt.

Cur ægri acutis cum febribus &c. Omnia enim hæc sponte sua in putridam corruptelam degenerant, & dum per febrem læsa sunt plurimæ functiones, ingesta difficiliter subiguntur, vel omnino non adeoque propriam suam & spontaneam mutationem sequuntur: simul aucta per febrem motus circulatorii velocitate omnia in putredinem tundunt (vide §. 100.): & sæpe, uti dictum est, putrida bilis in morbis acutis ventriculum & vicina loca alluit. Hinc provida natura, quæ toties sibi sola sufficit in morbis curandis, salutari instinctu tales ægros incitat & urget, ut appetant aquosa, acida, fructus horæos & omnia illa, quæ gratum refrigerium æstuanti per febrem corpori facere possunt. Hæc autem molestam sitim levant, abluunt corrupta in primis viis hærentia, putredinem natam corrigunt, futuram præcavent, solvunt concreta vi blanda saponacea, & simul sæpe leni stimulo alvum solvunt. Ex quibus satis patet, quantum hæc professe possint in febribus acutis.

Cur, nisi nausea superetur &c. Quamdiu enim nausea durat, omnia fastidiunt ægri, & assumpta quædam si fuerint, vomitu excutiuntur, dum nauseans ventriculus a quibusvis etiam assumtis tam facile irritatur. In febribus autem, cum nausea plerumque vel ab acri bilioso in primis viis hærente, vel ab inflammatione ventriculi aut partium vicinarum, pendeat, patet satis, medicamenta, quamvis assumpta, nihil professe, nisi nausea per hæc

tia in mobilissimis illis corporibus tumultus.

tollatur. Nisi enim illud biliosum, v. g. in his locis hærens per medicamenta sursum vel deorsum expulsus fuerit, vel saltem ita emendatum, ut non amplius in tales convulsiones irritentur hæc partes, a quibus nausea excitatur, nihil actum est, & illud corruptum, in his locis manens, affluentes humores sua malignitate imbuet, nauseam augebit, & vomitum faciet; per quem nisi expellantur, mora & calore corporis semper in pejus ruens putridissimam diarrhoeam, & dysenteriam excitabit; quæ, fractis jam ægrorum viribus morbo & nausea diuturna, sæpe lethalis esse solet.

Cur sæpe hoc symptoma incurabile sit? Quia quandoque nausea causæ tolli nequeunt. Si enim tam valida inflammatio ventriculi vel vicinarum partium fuerit, ut resolvi nequeat, pariter nausea inde orta insuperabilis erit. Sic etiam in corrupto hepate putris vomica lateat, quæ continuo stillicidio putridam materiam per ductum hepaticum in duodenum intestinum depluit, nausea perpetua aderit, nunquam curabilis, nisi putridus ille fomes in hepate sanari possit; quod tamen sæpe fieri nequit. Vomitoria hic semper periculosa, quia merito metuitur, ne tabescentem hepar disrumpatur inter vomendi conatus, & licet excussum fuerit illud putridum, quod in duodeno vel ventriculo fluctuat, brevi similis hic colligitur materia; adeoque rebellis contra omnia remedia manebit nausea, nisi quod aliquantum sæpe adhuc mitigari possit acidis, imprimis spiritu salis marini: quo ad putredinem corrigendam vix invenitur efficacius remedium. Molestissima talis nausea, & sæpe incurabilis, observatur quandoque, dum tota interior superficies, faucium, œsophagi, ventriculi, intestinorum sic afficitur fere, uti in catarrhis membrana interna narium, & mucos madet; senibus, & literatis hominibus sæpe molestum hoc malum est. Observatur & similis nausea maritimo imprimis tempore in illis, qui ardentibus spiritibus abutuntur quotidie: miseris enim his adeo sæpe languet & friget ventriculus, ut, nisi spirituosis his stimuletur, perpetuam nauseam & vomitum pituitæ tenacis faciat: unde coguntur vel inviti in similibus usu pergere. Pariter quotidianis observatis constat, nauseam, primo graviditatis stadio ortam, optimis etiam remediis resistere, donec sponte post tertium quartumve mensem a conceptu minuatur, & sæpe integre cesset.

Cur tales morbi tandem fere &c. Numerosissima in Historia Medica habentur observationes, quæ docent, aliquando ægros nausea satis diuturna, & fastidio cibi fere omnis, conflictatos subito habuisse summum appetitum talium, quæ nocitura videbantur Medicis & amicis. Interim tamen prudentissimi in arte viri monuerunt sedulo, ne artis regulis nimis consilii pertinaciter resisteremus semper ægris, dum etiam absurda expetere videntur; uti alia occasione in Febrium historia dictum fuit. Mira enim hæc quandoque sunt naturæ in morbis debellandis molimina, quæ omnem sæpe artis Medi-

ca solertiam superant. Observavit Sydenhamus (s), circa finem febris cujusdam continuæ epidemice vagantis, ægros, qui evasuri erant, incongruum aliquot atque absurdum sive cibi, sive potus, genus importunè flagitasse; dicitur, quod lubens concesserit etiam talia, quæ minus convenire videbantur, quia exhaustæ corporis vires refectione omnino indigebant. Ubi causæ morbi cognita profutura credunt Medici illa, quæ ægri summo desiderio expetunt, faciles sunt: sic dum morbo acuto laborantes potum tenuem, fructus horæos, aeris refrigerium &c. petunt, hæc concedunt: ubi vero in fine horum morborum haleces salitos, vel fumo induratos & alia sæpe difficilioris digestionis edulia, anxie desiderant ægri, oblectantur illis plerumque, quia hoc artis regulis repugnare creditur. Tamen in his omnibus nature, ut videtur, aberrationibus, quilibet in Praxi Medica vel mediocriter versatus, modo animum diligenter advertit, facile concedet; ægros hæud paucos, ubi primum spreto Medici dictamine

genio suo obsecundaverint, se melius habuisse (t). Cum autem illa, quæ a nocentibus & juvantibus desumuntur, certissima sint artis regulæ (de quibus vide §. 11. 2. & §. 602. 7.) & plurima nos adhuc lateant & latebunt diu, videtur prudentiæ Medici esse, ut non semper subito & insolito ægrorum appetitui resistat, sed potius concedat, nisi certa pernicies ab illorum usu secutura esset. Interimplemque insolitus talis appetitus acida vel falsa appetit, quæ omni putredini adversissima sunt; & omnium frequentissime in gravidis mulieribus anorexia & cibi fastidium talibus tollitur. Sic habet Tulpius (u), gravidam mulierem, ab omni cibo abhorrentem, postea appetiisse avidissime cruda acetaria, ac Rhombos Rigenfes sale ac fumo induratos, atque integris sex mensibus his solis salubriter vixisse. Alia mulier imprægnata tam impense delectabatur halecibus salitis, ut ante partum mille ac quadringentos comederit abique ventriculi offensa, ullove sanitatis dispendio (vv).

RUCTUS ET FLATUS.

§. 646. **R**uctus pro causa habet elasticam, calore, effervescencia, fermentatione, dilatabilem materiam, quæ uno momento coercetur, altero, laxato clastro coercente, exploditur cum sono, & impetu.

Quando cum sono & impetu exploditur sursum per os aer, vel elasticitate ipsi similis materia, dicitur *Ructus*. In quo ergo consideramus materiam expulsam, & deinde illas causas, quæ hanc materiam coercuerunt, antequam exploderetur, atque hæcenus coercitam postea cum impetu & sono prodire fecerunt. Binis enim his rite intellectis, habebitur cognitio ructuum & flatuum.

Materia autem ructus, & flatu aer est, sive communis ille, qui nos ambit undique, sive elasticitate & pluribus aliis dotibus illi similis, qui in corporibus mire latens calore, effervescencia, vel & fermentatione inde extrahitur. Docuit enim Boyleus (x), aquæ, vino, oleo, aliisque liquoribus plurimis aerem inesse; qui, dum per antliam pneumaticam levabatur atmosphæræ incumbentis pressio, bullarum forma ascendeat. Pulcherrimis dein experimentis eandem rem perfecit, & coram auditoribus suis demonstravit Celeberrimus Boerhaavius (y), aerem elasticum, licet ejus particule quadam tenacitate sibi mutuo adhærerent, in minimas tamen partes sic dissolvi posse, ut sponte se insinuet in vacuos aere meatus, qui in liquidis deprehenduntur, atque distribuatur æquabiliter per totam liquorum massam. Exigua quidem quantitas aeris hac ratione imbibitur a liquidis, atque partem in illo liquido valde parvam implet; interim tamen, illa parva parte aerea absorpta, hæc liquida

nihil aeris ultra in se recipiunt, qualicumque demum arte hoc tentetur. Neque videtur una particula aeris sic soluti, seorsum existens in illo interstitio, quod inter contigua elementa liquidi est, habere notas phycas aeris, elasticitatem nempe & facilitatem dilatabilitatem per calorem. Verum ubi quacunque de causa duæ tales particule aeris in liquido soluti, ex interstitiis elementorum liquidi, in quibus hærebant, excussa se invicem contingunt, tunc videntur se mutuo repellere, & minimam bullulam aeris veri elastici, & minimo caloris augmento dilatabilis, constituere. Mirabilis autem hæc vis, qua separata aeris elementa, in liquidis hærentia, dein contigua facta, se mutuo repellunt, videtur aeris elasticitatem facere: hæcque tanta est, ut minima illa aeris quantitas, quæ soluta hæserat in aquæ guttula, contiguis factis elementis aeris, calore expulsis ex interstitiis aquæ, faciat molem talem aeris vere elastici, quæ volumine suo multum superat guttulam aquæ, in qua prius separata aeris elementa hæserant.

Omnia hæc, quæ in locis citatis directis experimentis probantur, assumenda erant, atque præmitti debebant, ut possemus inquirere, quomodo elastica illa materia, ructuum & flatuum materialis causa, in corpore nostro producat, & quibus præcipue originem debeat.

§. 647. **H**inc aer, sales oppositi, fructus horæi; humores putrescentes, vegetabilia fermentantia dant ructui, & flatibus materiem, cujus impetus, fœtorque pro varietate ejus indolis varius est.

Materia illa ructuum & flatuum vel ingreditur corpus jam elastica, & calore dilatabilis, vel latens in quibusdam corporibus inde extrahitur postea: de quibus singulis agendum. Materiam autem jam elasticam præbet

Aer. Illum flatuum in corpore humano materiam esse, jam monuerat Hippocrates (z), dicens: *Hominum enim & aliorum animalium corpora triplici alimento nutriuntur. Sunt autem illis alimentis hæc nomina: cibi, potus, spiritus. Verum spiritus, in corpore*

(s) Sect. V. c. 2. p. 288. 289. (t) Idem. in Dissertat. Epistol. p. 455.

(u) Observ. Medic. Lib. 2. c. 20. p. 130. (vv) Ibid. c. 24. p. 135.

(x) Nova experimenta phycæ, mechanicæ. Tom. I. p. 57. &c.

(y) Vide Chemiz Element. Tom. I. p. 507. & seq. (z) De Flatibus c. 2. Charter. Tom. VI. p. 214.